

UITDAGENDE CONCERTINAS

Tekst: Cristina Balbiano d'Aramengo, Foto's: Agnes van Veen en Karin Cox

Tijdens de donateursdag op 12 mei gaf Cristina Balbiano d'Aramengo een lezing over en demonstratie van de *concertina* of *lamella binding*. Duidelijk werd dat de kwaliteit van de *concertina binding* staat of valt met een precies gevouwen structuur. Cristina demonstreerde drie manieren om een *concertina* te vouwen. Hier de beschrijving van deze methodes. Daarnaast een toepassing in de vorm van de *Two Stars binding*.

In principe zijn er, afhankelijk van het gebruikte materiaal en het doel, drie manieren om een concertinastructuur te maken. Maar één ding hebben ze alle drie gemeen: om problemen te voorkomen moet de looprichting van het papier goed zijn, dat wil zeggen gelijk aan vouw.

Nodig:

vouwbeen
teflon vouwbeen
metalen winkelhaak of smidshaak
geodriehoek
breekmes
liniaal, lang en kort
vulpotlood 0,5 en gum
stuk grijsbord 2 mm voor de mal
zwaar gewicht of lijmkleem
goed licht
precisie!

Een dun vulpotlood is veel preciezer dan een gewoon potlood. Voor het rillen gebruiken we een gewoon benen vouwbeen, voor het aanwrijven van een vouw een teflon vouwbeen. Teflon zorgt ervoor dat de vouw niet gaat glimmen.

De verdubbeldende reeks

Deze methode is vooral geschikt voor het vouwen van papier tot maximaal ongeveer 160 grams.

I. Neem een strook breedlopend papier. Zorg dat hij heel precies van maat is: goed haaks en van de juiste lengte want later inkorten is met deze methode niet mogelijk. Zie voor de juiste maten je werkbeschrijving.

II. Begin met vouwen: vouw de strook dubbel en zorg dat de hoeken heel precies op elkaar komen. Wrijf de vouw aan met een teflon vouwbeen.

III. Houd de strook dubbelgevouwen en vouw het bovenste deel terug naar de middenvouw. Draai het geheel om (onderkant boven) en herhaal. De strook is nu in vier gevouwen.

IV. Vouw helemaal open, je hebt afwisselend dal- en bergvouden. Vouw een deel tegen zodat, je alleen maar bergvouden krijgt.

Vouw de strook langs de middenvouw weer dubbel.

V. Leg met de middenvouw links van je op de tafel. Ga nu verder door de tweede vouw naar links terug te vouwen tot op de middenvouw. Goed aanwrijven met je teflon vouwbeen. Vouw dan ook het bovenste deel terug naar de middenvouw. Draai de onderkant naar boven en herhaal met de andere helft van de strook. Je hebt nu acht delen.

VI. Herhaal IV en V zo vaak als nodig is, dus 8, 16, 32, 64, enz. delen, een "verdubbeldende reeks".

Tips

- Zorg voor precieze en scherpe vouwen, een vouw is meteen ook je referentiepunt voor de volgende vouw dus alleen zo krijg je een regelmatig concertina.
- Gebruik een winkelhaak of smidshaak als aanleg. Klem de haak aan de tafel of fixeer hem met een zwaar gewicht. Voordeel is dat je zo sneller kunt werken, nadeel is dat je minder zicht hebt op je werk en ik zie graag wat ik doe. Aan jou dus de keuze.
- Als het benodigde aantal tussen de "verdubbeldende reeks" in zit neem je het dichtbijzijnde hogere getal (dus voor 14 neem je eerst 16 vouwen) en kort je aan het eind de strook in.

Vouwen met een mal

Deze methode wordt vooral gebruikt voor dikker materiaal tussen de ± 160 en ± 320 grams.

I. Begin met een strook breedlopend karton van de gewenste breedte. De lengte is nauwelijks van belang: is je strook te lang dan kun je hem later inkorten; te kort en je kunt er met behulp van een lipje een extra strook aanzetten.

II. Maak van grijsbord een mal: lengte de hoogte van je strook plus wat extra, breedte gelijk aan de breedte van de gewenste "bladzijde". Maak je mal liefst met de loopricting tegengesteld aan de hoogte, hij is dan wat beter bestand tegen de druk van je vouwbeen tijdens het rillen.

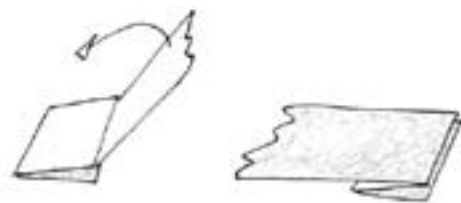
III. Er van uitgaande dat je rechtshandig bent: leg de strook met de linkerkant tegen de winkelhaak. Leg je mal er bovenop, ook goed tegen de winkelhaak.

IV. Let op dat alles goed recht en tegen de winkelhaak aan ligt. Ril nu met je vouwbeen langs de mal (uiteraard aan de rechterkant) een lijn.

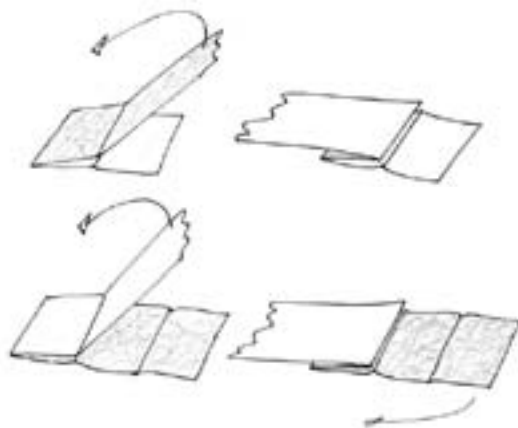

V. Til met je teflon vouwbeen de rest van de strook op en wrijf strak tegen de zijkant van de mal. Haal de mal weg en wrijf de vouw goed aan.

VI. Keer de strook 180° (rechts komt links en niet onder komt boven). Leg nu de vouw tegen de winkelhaak, mal erop en herhaal V.

VII. Vouw de eerste vouw weer uit en leg vlak zodat de strook alleen op de tweede vouw dubbel ligt. Op deze manier heb je geen last van opdikking tijdens de rest van het rillen. Herhaal nu VI zo vaak als nodig is.

Tip

- Ik vind het prettig om na het rillen de strook eerst weer helemaal op te vouwen voordat ik de laatst gemaakte ril aanwrijf. Op die manier kan ik controleren of alles klopt en zo nodig nog wat corrigeren.

Metten en vouwen

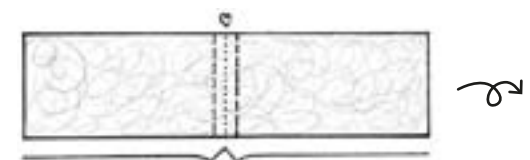
Deze methode is vooral handig bij het maken van een heel smalle concertina of vulstroken.

I. Neem je strook en geef het midden aan. Als je papier dun is kan dat met een vouwtje, gebruik bij dik papier een liniaal en potlood. Markeren aan kop en staart is voldoende. gebruik deze markering om de strook te rillen en dubbel te vouwen. Controleer altijd of de hoeken goed op elkaar passen en wrijf de vouw aan.

II. Vouw weer open en draai de strook om, de vouw als bergvouw naar boven. De volgende vouwen moeten perfect parallel aan elkaar komen. Meet uit waar de volgende vouw moet komen en positioneer de liniaal op zijn plaats, gebruik de geodriehoek en korte liniaal als hulpmiddel. Ril met je gewone vouwbeen en wrijf aan (vouw hiervoor de strook dubbel) met je teflon exemplaar.

III. Keer de strook 180° (rechts komt links en niet onder komt boven) en herhaal het meten, rillen en vouwen aan de andere kant van de middenvouw. Ik wil graag kunnen zien wat ik doe en daarom houd ik eerdere vouwen aan de rechterkant zodat ze niet bedekt worden door de liniaal.

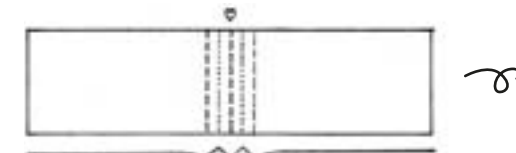

IV. Je hebt nu een bergvouw (midden) met aan weerszijden een dalvouw. Vanaf dit moment loop je een groot risico de middenvouw

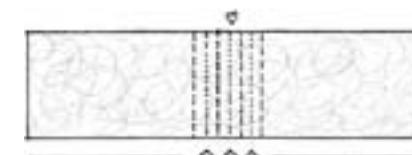

kwijt te raken dus markeer deze op de een of andere manier.

V. Draai de strook opnieuw om, de middenvouw als dalvouw (dus onder komt boven). Herhaal het rillen en vouwen aan weerszijden. Je hebt nu 5 vouwen.

Ga door tot je het aantal vouwen hebt dat je nodig hebt. Blijf voortdurend controleren dat alle vouwen parallel lopen en dat je de concertina symmetrisch opbouwt (middenvouw!).

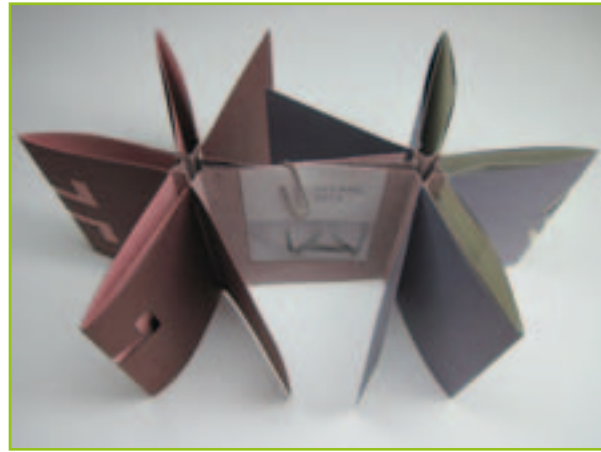

Tips

- Leg de winkelhaak verzaard met een gewicht aan de bovenkant langs de strook en de liniaal langs de andere kant van de winkelhaak. Zo blijven de vouwen goed haaks en parallel.
- Zorgt dat je bij het meten altijd hetzelfde uitgangspunt gebruikt. Voor mij is dat de kreuk aan de linkerkant van de vouw. Blijf controleren aan zowel kop als staart. Bedenk dat een vouw wel 0,5 mm breed kan zijn en soms zelfs meer. Als je daar geen rekening mee houdt en soms van het midden van de vouw uitgaat en soms van de rand kan je hele concertina scheef worden.

TWO STARS BINDING

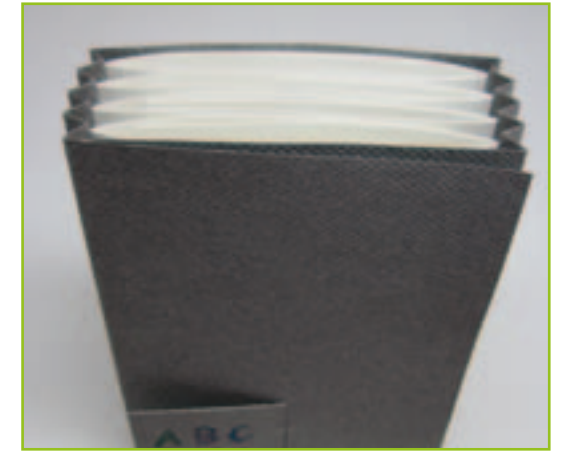
De eerste stappen om tot deze binding te komen werden gezet door Carmencho Arregui en waren gebaseerd op een binding van mijn hand. Carmencho behield de oorspronkelijke dubbele rug maar creëerde ruimte en flexibiliteit door de structuur te veranderen in concertina's. Ik op mijn beurt ontwikkelde hier twee varianten op: de Two Stars. De basisstructuur is hetzelfde, maar voor variant A bestaat uit de inhoud uit twee concertina's (voor o.a. pop-ups), terwijl variant B uit katernen bestaat.

Variant A

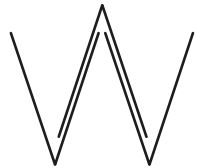
Variant B

Variant B gesloten

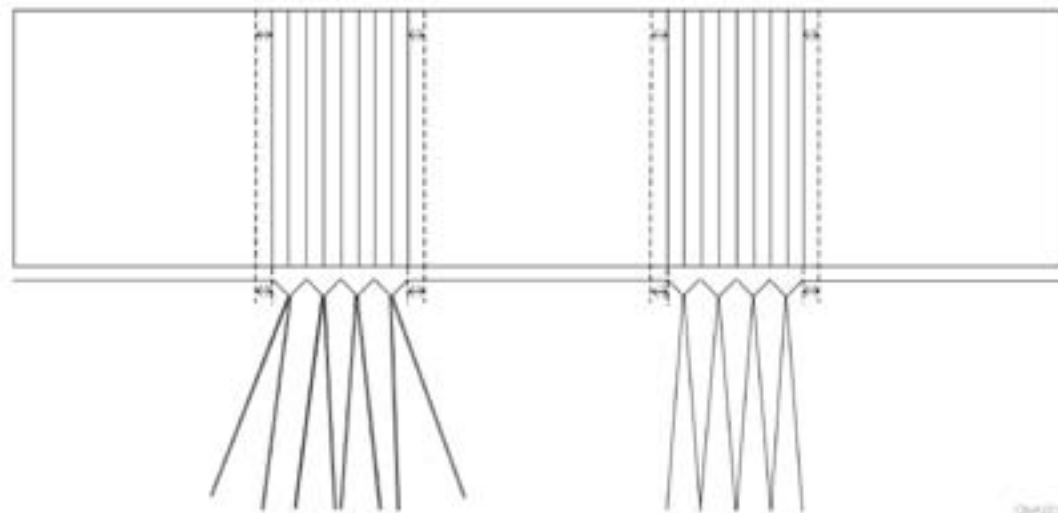
De opbouw

We beginnen met het "boekblok": voor A zijn dat twee concertina's, voor B katernen. We gaan voor beide varianten uit van een maat van 10,3 x 8 cm. Vervolgens maken we een omslag (voor beide varianten op dezelfde wijze), om daarna het boekblok (concertina's of losse katernen) in het omslag te naaien.

Het boekblok

A: Begin met het maken van de twee concertina's. Vergeet niet dat voor een mooi resultaat de looprichting gelijk aan de rug moet zijn. De concertina's kunnen beide gemaakt worden uit lange stroken papier die gevouwen worden volgens de eerder beschreven methodes of door dubbelbladen die met elkaar verbonden worden door de voorsnede in de vouw te verlijmen (zie tekening links). Op deze laatste manier krijg je pockets voor bijv. pop-ups. Voor snelle en schone verbindingen kun je voor de tweede methode zuurvrij dubbelzijdig plakband gebruiken (ik weet niet hoe duurzaam deze methode is!).

B: Vouw en snoei de katernen op de gebruikelijke wijze. Je hebt een even aantal nodig; voor dit boekje gaan we uit van twee maal 4, dus 8 katernen van 10,3 x 8 cm.

Het omslag

Voor het omslag heb je een lange strook stevig papier nodig. Mijn favoriet is Zaansch bord no. 100 of 80, afhankelijk van hoe groot het boek wordt.

Maten:

Hoogte: hoogte boekblok + 2-3 mm voor het overstek.

Breedte: 3 x (breedte boekblok + 5 mm 'beweegruijnte') + wat nodig is voor de rug, dat wil zeggen 2 x (breedte van een totale vouw x (aantal katernen + "extra")). Een goede maat voor de ruimte tussen de vouwen is 7 mm, dus 14 mm voor een totale vouw.

In dit voorbeeld worden de maten van de strook,

Omslag voor variant A en B

uitgaande van een boekblok van 10,3 x 8 cm en 4 katernen, dus:

Hoogte: hoogte katern + klein overstek = 10,3 + 0,2 = 10,5 cm
 Breedte: 3 x (breedte katern + beweegruijnte) + 2 x (breedte van een vouw x (aantal katernen + 1)) = 3 x (8 + 0,5) + 2 x (1,4 x (4+1)) = 3 x 8,5 + 2 x 7 = 25,5 + 14 = 39,5 cm.

Het kan handig zijn om de strook in eerste instantie iets langer te laten en later in te korten. Natuurlijk kan de strook als hij erg lang moet worden, samengesteld worden uit meerdere stukken. Maak de aanhechtingen dan bij de eerste en laatste vouw. Voorkom dat de aanhechting in het zigzag-gedeelte komt: de extra papierdikte maakt de concertina dan asymmetrisch.

Leg de strook voor je met de binnenzijde naar boven en markeer met potlood het midden. Geef nu aan waar aan weerszijden de eerste vouw moet komen: halve breedte van een katern met be-

bookmarc
leathers

leer voor
handboekbinders

Westfields Avenue • Higham Ferrers • Northamptonshire • NN10 8AX • UK
t: 44 1933 412 151 • f: 44 1933 412 242

www.harmatan.co.uk

www.bookmarc.co.uk

Tip 1

Zet voor het naaien de omslag met één katern recht op de tafel dat maakt het veel gemakkelijker om controle te houden over het naaien.

Tip 2

Je kunt verschillende kleuren garen gebruiken. Omdat het naaiwerk zichtbaar is op de rug, kun je mooie patronen vormen.

weegruimte + 7 mm ($8,5 : 2 + 0,7 \text{ cm} = 4,95 \text{ cm}$)
Ril de eerste lijnen volgens de methode “rillen en vouwen”. Bouw de concertina symmetrisch op, vouw scherp en precies.

Naaien

A: Naai de concertina aan de bergvouwen binnen de omslag: in elke vouw een aparte steek. Maak een naaimal. Voor dit boekje komen de gaten op 1,5 cm van kop en staart en precies in het midden van het katern. Prik de naaigaten in de katernen op de gebruikelijke manier voor. Positioneer de eerste rugvouw van het concertina-boekblok tegen de eerste bergvouw in het omslag en bepaal de naaiposities in de rug van de omslag. Zorg voor gelijk overstek aan kop en staart en maak ook voor de omslag een naaimal. Prik de omslag voor. Start met naaien aan de binnenkant zodat de knopen niet op de rug zichtbaar zijn.

B: De katernen worden een voor een met een cahiersteek aan de bergvouwen aan de binnenzijde genaaid. Positioneer de katernen zo, dat een gelijk overstek aan kop en staart ontstaat. Prik de naaigaten voor als onder A beschreven. Werk heel precies, anders komen de katernen scheef te zitten en dat kan later niet meer gecorrigeerd worden.

Sluiten

Vouw na het naaien het boekje in elkaar met in elkaar grijpende katernen en kort de omslag zo nodig in. Als het boekje helemaal geopend wordt

grijpt de sluiting ook aan de achterkant in elkaar en vormt het boekje de ‘twee sterren’ (Two Stars).

Gebruik

De twee sterren-structuur kan op verschillende manieren gebruikt worden: voor poëzie waarbij twee verschillende groepen teksten elkaar overlappen of aanvullen, voor een tekst simultaan in twee talen, voor foto's of tekeningen met begeleidende teksten, enzovoort. Als je iets wilt maken waarin een contrast of complement tot uiting komt, is deze bindwijze een uitkomst.

Speciale dank aan Carmencho Arregui voor haar toestemming om een deel van haar tekst op de website www.outofbinding.com te gebruiken. Verder dank aan Karin Cox en Agnes van Veen voor hun werk. CBdA